

Kviečiame prisidėti kas kuo gali

Visus, neabejingus Tėvynei ir savo gimtinei, maloniai kviečiame prisidėti prie rengiamos monografijos: teikti nuotraukų, patiems parašyti straipsnių ar pakalbinti tai daryti kitus, pateikti patarimų ir siūlymų.

Taip pat kviečiame finansiškai remti knygos leidimą – be visuomenės supratimo ir pasiaukojimo knygos neįstengsime išleisti, nes didžiąją dalį leidinio sąmatos sudaro neatlygintina parama. Iš anksto nuoširdžiai dėkojame už pagalbą ir suteiktą paramą. Visi, kuo nors prisidėjusieji ir rėmėjai, bus garbingai įrašyti knygos rėmėjams skirtuose puslapiuose, įvardijant konkretų kiekvieno indėlį. Apie suteiktą ženklėsnį indėlį ar paramą bus informuojama visuomenė.

„Lietuvos valsčių“ serijos monografijų rengimo darbus iki maketo sukūrimo leidykla įsipareigoja atlikti savo ir (ar) skolintomis lėšomis net ir esant nepakankamam finansavimui, tačiau knygos tiražą bus galima spausdinti tik gavus pakankamą paramą ir visą leidinio sąmatinę sumą, t. y. tik užsakovams bei rėmėjams įvykdžius finansinius įsipareigojimus ir faktiškai gavus visas monografijai trūkstamas lėšas.

Viešajai įstaigai „Versmės“ leidyklai už jos vykdomą pelno nesiekiančią veiklą – Lietuvos istorijos ir tradicinės kultūros monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ rengimą bei su tuo susijusią mokslinę veiklą – 2004 m. yra suteiktas paramos gavėjo statusas, todėl knygos leidybai galite skirti ne tik minėtą, bet ir savo 2 proc. pajamų mokesčio paramą.

Finansinę paramą knygai galima pervesti VŠĮ „Versmės“ leidyklai, kodas 122732630, į atsiskaitomąją sąskaitą AB „Citadele“ banke LT027290000005467101, nurodant: Parama monografijai „Leipalingis“, arba perduoti grynaisiais leidyklos buhalterijoje.

„Versmės“ leidyklos adresas:

Geležinkelio g. 6, 02100 Vilnius.

Telefonai: 85 2130623 (ir faksas), 8698 09077.

Leidyklos vadovo Petro Jonušo tel. 8698 20707.

Elektroninio pašto adresas leidykla@versme.lt,

leidyklos internetinė svetainė www.versme.lt.

Lankstinukas parengtas 2013-ųjų birželį.

Avorio ežeras Savanorių kaime. *Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.*

Paminklinis akmuo, skirtas Leipalingio 500 metų jubiliejui. *Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.*

Leipalingio parko tvenkinys. *Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.*

L I E T U V O S V A L S Č I A I

Leipalingio dvaras-kraštotyros muziejus prieš restauraciją 2012 m.

Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Leipalingis

Maloniai kviečiame
būti rengiamos naujos
„Leipalingio“ monografijos
bendraautoriais,
talkininkais, rėmėjais

Radiniai, eksponuojami Leipalingio kraštotyros muziejuje. Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Leipalingio muziejaus eksponatai, tarp jų – lokio nagas. Laimutės Vasiliauskaitės-Rožukienės nuotr.

Rengiama „Leipalingio“ monografija papildys „Lietuvos valsčių“ seriją – unikalų 100-tomį Lietuvos istorijos rašto paminklą

„Lietuvos valsčių“ monografijų 100-tomę seriją nuo susikūrimo 1994 m. leidžia „Vermės“ leidykla. Ši serija skirta miestams ir miesteliams bei jų apylinkėms, atitinkančioms buvusius tarpukario Lietuvos valsčius. 2012 m. vasarą pradėta rengti monografija ir apie buvusį Leipalingio valsčių. Knygą numatoma užbaigti iki 2016 m.

Serijos pavadinimas pasirinktas neatsitiktinai. XIX a. viduryje susiformavę valsčiai iki jų panaikinimo 1950 m. buvo mažiausi ir palyginti stabilūs administraciniai-teritoriniai vienetai, vieniję tapachos etninės kultūros žmones. Valsčių ribos paprastai atitiko ir paraprijų bendruomenių ar šnektų ribas.

Remdamiesi žmonių prisiminimais, archyvų duomenimis, mokslo studijomis, kitais rašytiniais šaltiniais bei medžiaga, kiekvieną serijos knygą rašo dideli – iki 120 autorių kolektyvai: žinomi Lietuvos istorikai, archeologai, etnologai, tautosakininkai, kalbininkai, sociologai, gamtininkai, kraštotyrininkai, kraštiečiai ir kiti autoriai.

„Lietuvos valsčių“ serija – tai daugiatomis vienodos struktūros leidinys apie Lietuvos miestus ir miestelius, kaimus ir vienkiemius, apie jų ir jų apylinkių kraštovaizdžio raidą bei istoriją nuo seniausių priešistorinių laikų iki mūsų dienų, kovas už Nepriklausomybę, apie tradicinę kultūrą, verslus, kalendorinius ir šeimos papročius, papročius teisę, liaudies išmintį, bažnyčias, įžymius žmones, tarmių ir vietos šnektų ypatumus, tautosaką, tautines mažumas, jų papročius ir kt.

Leipalingio vardo kilmė (*leipa* ir *-ingis* – vikingis, jotvingis) mena jotvingių laikus. Leipalingio, Černiauskių ir Druskininkėlių piliakalniai, senkapiai, kapinynas ir juose aptikti archeologiniai

radiniai, ypač Snaigyno ežere rastas garsus IX–XI a. jotvingių kalavijas, rodo, kad tai buvo gynybinė vietovė, kurią iki XIII a. antrosios pusės sunaikino kryžiuočiai.

Valsčius įkurtas carinės Rusijos laikais 1818 m. Nuo 1867 m. iki 1914 m. priklausė Lenkijos Kongreso karalystės, Suvalkų gubernijos, 1919–1941 m. – Seinų apskrčiai. 1919 m. padalinus Seinų apskritį, dalis jos (kartu ir Seinai) atiteko Lenkijai (įjungta į Suvalkų apskritį), o Lietuvai atitekusi dalis, nors ir netekusi administracinio centro, toliau buvo vadinama Seinų apskritimi su centru Lazdijuose. Lietuva nepripažino šio padalinimo, kaip ir Vilniaus krašto okupacijos. 1941 m. liepos 17 d. nacistinė Vokietija lietuvišką Seinų apskritį pervadino į Lazdijų apskritį. Nuo 1944 m. Lenkijoje egzistuoja Seinų apskritis, kuri ribojasi su Lietuva. 1945 m. balandžio 14 d. buvusi Lietuvos Seinų apskritis oficialiai pavadinta Lazdijų apskritimi. Valsčius panaikintas 1950 m. birželio 20 d., jo teritorija priskirta Veisiejų rajonui (6 apylinkės). Iki 2000 m. Leipalingis priklausė Lazdijų rajonui, dabar – Druskininkų apskrčiai (savivaldybei). 2009 m. įkurtos keturios seniūnaitijos – Avirio, Bilso, Klonio, Seiros.

Leipalingis įvairiais laikais buvo karų ir kovų kryžkelė, narsūs žmonės gynė savo žemę nuo įvairių okupantų. Be minėtų kryžiuočių, šį gražų gamtos kampelį atakavo caro kazokai, lenkai pilsudskininkai, naciai, sribai kovėsi su miško broliais (po karo Leipalingis buvo Užnemunės partizanų judėjimo centras, Šarūno rinktinės buveinė), sovietų kariuomenė – su vokiečiais ir lenkais. Sakoma, kad net Leipalingio šuo mokėjęs kitaip loti juos sutikęs, šitaip perspėdamas vietinius.

Leipalingis pirmą kartą paminėtas 1503 m. (kaip dvaras nuo XVI a. priklausė Sapiegos, vėliau – Masalskiams, XVIII a. pab. – Plateriams), lietuviams XV–XVI a. apsigyvenus Užnemunėje. Prie dvaro veikė geležies liejykla, 1817 m. įsteigta paraprijinė mokykla. 1818–1950 m. Leipalingis buvo valsčiaus centras. XIX a. pab. Leipalingio keliai jungė Senus su Seirijais ir Merkine. 1928 m. pastatytas žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės paminklas (nugriautas po karo, atstatytas 1989 m.). Nuo 1928 m. čia veikė malūnas ir lentpjūvė, nuo 1938 m. – pieminė, vėliau – Lazdijų sviesto gamyklos pieno separavimo punktas. Sovietmečiu Leipalingis buvo apylinkės ir

kolūkio centras. Nuo 1960 m. čia veikė Lazdijų melioracijos statybos ir montavimo valdyba, nuo 1970 m. – Alytaus vyno ir šampano kombinato sulčių gamybos cechas.

2002 m. paminėtas Leipalingio 500 metų jubiliejus, 2013 m. Leipalingio pagrindinė mokykla švęs 90-metų sukaktį, o pačiam miesteliui – jau 5010 metų. Dabartinis Leipalingio kryžkelė – Druskininkai–Seirijai ir Merkinė–Veisiejai. Prie kelių stovi Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia, statyta 1821 m., siuvimo cechas, girininkija, biblioteka, paštas, kapinės, parkas. Iškilęs XVIII a. pab. – XIX a. pr. dvaras, primenantis Vilniaus arkikatedrą, kuriame veikė mokykla, vėliau – muziejus.

Leipalingis žiūri tyromis ežerų akimis, o teka upių ir upelių ašarėlėmis. Jo parkai, miškai ir girios, buvę saugus prieglobstis, vilioja turistus ir suteikia atgaivą vietiniams.

2013 m. rugsėjo 5–12 d. rengiama monografijos autorių mokslinė kompleksinė lokaliųjų tyrimų ekspedicija į Leipalingio kraštą. Istorikai, kraštotyrininkai, žurnalistai, rašytojai, gamtininkai, sociologai, kalbininkai, etnologai, tautosakininkai, fotografai lankysis įvairiose vietovėse, susitiks su vietos gyventojais, rinks informaciją, nuotraukas, archyvinę medžiagą, skirtą būsimai monografijai.

„Vermės“ leidykla kviečia kultūros ir kitas įstaigas, seniūnijas, aktyvius kraštiečius, rėmėjus, visus rašančiuosius neatidėliojant telktis rengiant šią 100-tomės „Lietuvos valsčių“ serijos monografiją, kuri bus gražus paminklas šiam kraštui, jo žmonėms. To paminklo nesukursime be Jūsų visų paramos ir prisidėjimo.

Maloniai ir nekantriai laukiame Jūsų atsiliepimų, patarimų ir nuomonių, taip pat bet kokio, kad ir paties mažiausio, prisidėjimo, už kurį, kaip ir už patarimus, iš anksto nuoširdžiai dėkojame.

Monografijos „Leipalingis“ vyriausioji redaktorė ir sudarytoja **Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė**, tel. 8680 93919, elektroninis paštas laimutevster.vasiliauskait@gmail.com.

Buvusio Leipalingio valsčiaus gyvenamųjų vietų sąrašas (pagal 1923 m. pirmojo surašymo duomenis)

<u>Abarauskai</u>	Kamo(a)rūnai	Sventijanskas
Baltoji Ančia	Kaziuliai	Šaulėnai
Butelionys	Krivonys	Tautėnai
Cimaniūnai	Leipalingio k.	Vaikšnoriskė
Černiauski	Lipliūnai	<u>Valančiūnai</u>
Didžiasalis	Margai	<u>Varnėnai</u>
Diržai	Mažonys	Versiai
Drapaliai	Miciūnai	Vilė(a)ikiai
Druskininkėliai	Mizarai	<u>Vilkas</u>
Gerdašiai	<u>Neliubonys</u>	Vilkanastrai
Guronys	<u>Norkūnai</u>	<u>Vilkininkai</u>
Jovaišiai	Saltoniškė	Radvilionys
<u>Jurgeliškė</u>	Savanoriai	Versiai
<u>Padleipunka</u>	Senkonys	Zasc(č)iūniškė
Paseirė	Smališkė	(<i>pabraukti kaimai, kurių nebėra</i>)
Radvilionys	Stračiūnai	